

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

- __ _ || _ _____ 20 __ _ р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності «Фінанси і кредит»

за темою: «Грошово-кредитна політика Національного банку України»

Виконавець
студент 1 групи 4 КЕФ

Корой К.І.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник
к.е.н., ст. викладач

(науковий ступінь, вчене звання)
Гаркуша Ю.О.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2018

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра
Корой Карини Ігорівни

«Грошово-кредитна політика Національного банку України»

Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2018 рік

Випускна робота складається з 3 розділів.

У дипломній роботі розглядаються теоретичні основи формування грошово-кредитної політики Національного банку України в розрізі інструментів її реалізації. Проаналізовано інструменти тонкого налаштування та специфічні інструменти рефінансування Національного банку України. Досліджено регулювання Національним банком України грошово-кредитної політики за допомогою нормативно-правових актів. З'ясовані проблеми використання грошово-кредитної політики, серед яких проблема доцільності, ефективності та правильності вибору інструментів та методів щодо формування та здійснення грошово-кредитної політики, високі темпи інфляції, нестабільність валютного курсу та девальвація національної грошової одиниці-гривні, несистемність процентної політики, стиснення кредитування реального сектору економіки тощо.

На основі проведеного дослідження автором запропоновані шляхи удосконалення грошово-кредитної політики Національного банку України.

Ключові слова: банк, інструменти, рефінансування, валютний курс, девальвація, реальний сектор економіки.

ANNOTATION

of graduation work for obtaining a bachelor degree

Koroy Karina Igorivna

« Monetary Policy of the National Bank of Ukraine »

Odessa, 2018

The graduation work consists of 3 sections.

In the graduation work regarded of theoretical basis of monetary policy formation of the National Bank of Ukraine in terms of its implementation tools. The tools of fine tuning and specific refinancing instruments of the National Bank of Ukraine are analyzed. The regulation of the monetary policy of the National Bank of Ukraine with the help of legal acts is investigated. The problems of the use of monetary policy are identified, among them the problem of the expediency, efficiency and correctness of the choice of tools and methods for the formation and implementation of monetary policy, high inflation, the volatility of the exchange rate and the devaluation of the national currency-hryvnia, the non-systemicity of interest policy, Compression of lending to the real sector of the economy, etc.

On the basis of the research, the author proposed ways to improve the monetary policy of the National Bank of Ukraine.

Key words: bank, tools, refinancing, exchange rate , devaluation, real sector of economy.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ.....	7
1.1. Грошово-кредитна політика: сутність, типи та інструменти.....	7
1.2. Правове забезпечення грошово-кредитної політики.....	16
Висновки до першого розділу.....	23
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ.....	25
2.1. Аналіз застосування НБУ інструментів регулювання ліквідності банків.....	25
2.2. Аналіз процентної політики НБУ.....	29
2.3. Еволюція основних засад грошово-кредитної політики Національного банку України.....	38
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	44
3.1. Зарубіжний досвід реалізації грошово-кредитної політики.....	44
3.2. Проблеми грошово-кредитної політики НБУ та шляхи їх вирішення.....	49

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах посиленої активності глобалізаційних процесів у світі на перше місце виходять питання конкурентоспроможності економіки держави в контексті забезпечення економічної безпеки. В цьому сенсі грошово-кредитна політика може бути високоефективним інструментом формування конкурентоспроможності національної економіки, оскільки здійснює вплив на чинники, пов'язані з ціноутворенням, використанням матеріальних і трудових ресурсів, рівнем зайнятості та з відтворювальним процесом загалом. Питанням грошово-кредитної політики присвячені праці В. Стельмаха, М. Савлука, А. Мороза, В. Міщенко, В. Коваленко, В. Ланового, Ю. Галушко та ін. Разом з тим, у сучасних наукових напрацюваннях не достатньо присвячено уваги трансмісійному механізму грошово-кредитної політики, ефективності застосування монетарних інструментів. Отже, виникає необхідність подальших теоретичних досліджень і пошуку практичних рішень, спрямованих на покращення ефективності застосування інструментів грошово-кредитної політики.

Метою дипломної роботи є дослідження та удосконалення теоретичних основ формування грошово-кредитної політики Національного банку України (далі НБУ) в розрізі інструментів її реалізації.

Відповідно до мети дослідження було сформульовано такі *завдання*:

- охарактеризувати сутність, цілі та типи грошово-кредитної політики;
- дослідити регулювання Національним банком України грошово-кредитної політики за допомогою нормативно-правових актів;
- провести аналіз використання Національним банком України постійно діючих інструментів грошово-кредитної політики
- проаналізувати інструменти тонкого налаштування та специфічні інструменти рефінансування Національного банку України;

- здійснити оцінку процентної політики Національного банку України як інструмента грошово-кредитної політики;

- з'ясувати проблеми використання грошово-кредитної політики;

- запропонувати шляхи удосконалення грошово-кредитної політики Національного банку України.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації грошово-кредитної політики Національним банком України.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи використання інструментів грошово-кредитної політики Національним банком України в ході її реалізації

. *Методи дослідження.* У дипломній роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: методи аналізу та синтезу, метод наукових абстракцій, метод порівняння, табличний метод, методи графічного зображення, статистичні методи.

Інформаційна база дослідження. дослідження становлять нормативно-законодавчі акти України й інших країн, які регулюють діяльність банків, інструкції та положення НБУ, наукові публікації вітчизняних і закордонних учених, матеріали наукових конференцій, дані звітності банківських установ, офіційних статистичних збірників.

ВИСНОВКИ

За результатами дипломної роботи можна зробити висновок, що грошово-кредитна політика, яку провадить Національний банк України має досить багато проблем, які необхідно вирішувати аби уникнути негативних наслідків, які несуть загрозу для національної економічної безпеки.

Реалізується грошово-кредитна політика за допомогою певного набору інструментів, які здійснюють свій вплив на обсяг грошової маси і стан грошово-кредитного ринку в цілому прямо чи опосередковано. До яких належить: 1) визначення та регулювання норм обов'язкових резервів для комерційних банків; 2) процентна політика (*облікова ставка*); 3) рефінансування комерційних банків; 4) управління золотовалютними резервами; 5) операції з цінними паперами (крім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права), у тому числі з казначейськими зобов'язаннями, на відкритому ринку; 6) регулювання імпорту та експорту капіталу;

Також в ході дослідження було з'ясовано, що до монетарних інструментів тонкого налаштування належать: операції РЕПО, позачергові тендери В ракурсі специфічних інструментів розглянуто такий, як стабілізаційні кредити.

Проведений ґрунтовний аналіз використання інструментів грошово-кредитної політики НБУ.

До 2014 року фактично проводилася грошово-кредитна політика, де існував режим фіксованого обмінного курсу, основною ціллю якого було підтримання стабільного курсоутворення. Він підтримувався фактично за рахунок утримання завищеного обмінного курсу та фіскального домінування, що приводило до акумуляції дисбалансів в економіці. У 2014 році відбувся перехід до гнучкого курсоутворення, монетарного таргетування та фіскального домінування. У 2015–2016 році спостерігаємо перехід від монетарного таргетування до інфляційного таргетування. Його параметрами є використання

плаваючого валютного курсу, а також перехід до активної процентної політики. У 2017 році також активно використовується механізм інфляційного таргетування.

Структура активів НБУ за останні 5 років змінювалася в частині значного зростання портфеля цінних паперів України, який представлений в основному державними облігаціям, що можна пояснити придбанням НБУ держаних цінних паперів за зверненням Уряду України для забезпечення загальнодержавних потреб.

Проаналізувавши рівень процентної ставки рефінансування, спостерігається тенденція поступового зниження процентної ставки з 2016 р. Це вказує на те, що Національний банк прагне до збільшення попиту на ресурси, після різкого підвищення ставки у 2016 р, від комерційних банків, однією з причин провадження такої політики є те, що головною ціллю НБУ є стабілізація національної грошової одиниці, шляхом таргетування інфляції. У кінцевому підсумку підвищення рівня облікової ставки призводить до падіння обсягів рефінансування.

Досліджено зарубіжний досвід реалізації грошово-кредитної політики. Дослідивши зарубіжний досвід, в Україні перед грошово-кредитною політикою ставиться принципово нове завдання монетарного стимулювання економічного зростання: більш чітке визначення ролі, обов'язків та завдань НБУ, здійснення ефективного розподілу грошових ресурсів, забезпечення прозорості і чистоти монетарних процесів, підвищення ефективності банківської системи щодо довгострокового кредитування й інвестування процесу виробництва тощо.

Спираючись на світовий досвід, сьогодні центральні банки багатьох країн широко застосовують для регулювання грошово-кредитного ринку операції щодо купівлі-продажу цінних паперів, які впливають на резерви комерційних банків, їхню кредитоспроможність, а, відповідно, й на вартість кредитів і пропозицію грошей. Серед операцій на відкритому ринку в країнах з розвинутою ринковою економікою переважають операції з короткостроковими зобов'язаннями казначейства.

Існує досить багато проблем у сфері грошово-кредитної політики, однією із багатьох проблем в реалізації грошово-кредитної політики України є високі темпи інфляції

Другою важливою проблемою і досить негативним фактором, являється проблема нестабільності валютного курсу та девальвація національної грошової одиниці-гривні.

Також присутні ризики які виникають в банківській системі, що пов'язані з позиками рефінансування НБУ. Перш за все, це не своєчасне та неповне повернення отриманих позик та процентів по ним, комерційними банками України, а також не цільове використання рефінансу.

Щодо проблем в процентній політиці НБУ досить важливим є той факт, що відмова від режиму фіксованого курсу у лютому 2014 року призвела до посилення впливу процентних ставок на економіку. Але внаслідок несистемності процентної політики цей вплив мав негативний характер, зумовивши загострення девальвації, розгортання валютної кризи і стиснення кредитування реального сектору.

Тому для подолання зазначених проблем і створення монетарних передумов для забезпечення валютної стабільності, оптимальної динаміки внутрішніх цін, відновлення кредитування реального сектору та економічного зростання доцільно було б удосконалити розробку і реалізацію монетарної політики Національного банку України у таких напрямках:

- удосконалити методику розробки і реалізації процентної політики за умов режиму плаваючого курсу національної валюти;
- розглянути можливість оптимізації меж коридору процентних ставок і його розширення за рахунок зниження ставок за депозитними сертифікатами НБУ;
- переглянути визначення ключової ставки і відійти від практики, коли ключова ставка є ставкою за пасивними операціями Національного банку;
- відійти від практики використання великих обсягів операцій за інструментами постійного доступу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калетнік Г. М. Державне регулювання економіки : [навч. посіб]. / Г. М. Калетнік, А. Г. Мазур, О. Г. Кубай - К. : «Хай-Тек Пресс», 2011. – 428 с.
2. Долан Э. Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Э. Дж. Долан [Пер. с англ. В. Лукашевича и др.] ; Под общ. ред. В. Лукашевича. – Л., 1991. – 448 с.
3. Мишкін Фредерік С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / Пер. з англ. С. Панчишин, А. Стасишин, Г. Стеблій. – К.: Основи, 1999. – 963 с.
4. Гриценко О. Гроші та грошово-кредитна політика: Навчальний посібник - К.: Основи, 2006
5. Закон України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 р. № 679-XIV (поточна редакція від 12 серпня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
6. Центральний банк та грошово-кредитна політика: Підручник / Кол. авт.: А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна, М. І. Савлук та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза і канд. екон. наук, доц. М. Ф. Пуховкіної. — К.: КНЕУ, 2005. — 556 с.
7. Зверяков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків: навчальний посібник / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко, О. С. Сергеева. – Одеса: Атлант, 2014. – 484 с.
8. Зверяков М. І. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку в умовах економічних дисбалансів: монографія / М.І. Зверяков, О.М. Зверяков. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 418 с.
9. Зверяков М. І. Банківський капітал: вимоги Базеля III / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2011. – № 6. – С. 13-23.
10. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / за ред. В.М. Гейця. – К. : Ін-т екон. прогноз. : Фенікс, 2003. – 1008 с
11. Русул Л.В..Недоліки грошово-кредитної політики Національного банку

України та шляхи їх подолання.// -2015. [Електронний ресурс]. –Режим доступу :

http://sophus.at.ua/publ/2015_06_4_5_kam_podils/sekcija_section_3_2015_06_4_5/nedoliki_groshovo_kreditnoji_politiki_nacionalnogo_banku_ukrajini_t_a_shljakhi_jikh_podolannja/99-1-0-1463

12. Козюк В. В. Центральний банк і грошово-кредитна політика / В. В. Козюк. – Тернопіль : Джура, 1999. – 260 с
13. Савлук М. І. Грошово-кредитна політика Національного банку України та оцінка її ефективності / М. І. Савлук // Вісник Національного банку України. – 1999. – № 1. – С. 3–7
11. Орлюк О. П. Банківська система України. Правові засади організації : [моно- графія] / О. П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 240 с.
12. Банківське право України / за ред. О. П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 390 с.
13. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III // Урядовий кур'єр, 2001. – № 8.
14. Про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи положення прийняте постановою Правління НБУ від 17.09.2015 № 615 [Електронний ресурс]. –Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
15. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
16. Удосконалено інструменти монетарної політики від 23.02.16. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27809139&cat_id=55838
17. Національний банк України продовжує пом'якшення валютного регулювання [Електронний ресурс]. -Режим доступу: https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=32236335
18. Пуховкіна М.Ф. Еволюція політики рефінансування в Україні / М.Ф. Пуховкіна // Фінанси, облік і аудит. – 2010. – № 10. – С. 146-153.
19. Манжос С. Рефінансування як інструмент підтримання ліквідності

банківських установ України // Галицький економічний вісник, № 3 (46)
2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/5351/2/GEB_2014v46n3_Svitlana

[Manzhos-Refinancing as a 130-138.pdf](#)

20. Основні засади грошово-кредитної політики на 2003 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=36091>

21. Про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні : Постанова Правління НБУ від 11.12.2014 № 806 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.bank.gov.ua>.

22. Стельмах В.С. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін / В.С. Стельмах. – К. : Центр наукових досліджень НБУ, 2009. – 404 с

23. Аналіз ефективності монетарної політики НБУ [Електронний ресурс].

Режим доступу : https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2016/08/FEAO_Analysis-of-the-NBU-Monetary-Pollicy-Effectiveness_A5_03.pdf

24. Облікова ставка як інструмент грошово-кредитної політики Національного банку України. / Биховченко В.П. // Глобальні та національні проблеми економіки.-2016.-№10 [Електронний ресурс]. –

Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/154.pdf>

25. Сегодня [Электронный ресурс] // Инфляция в Украине ускорила в феврале – Госстат [портал]. [Киев], 2017. URL: <http://www.segodnya.ua/economics/enews/inflyaciya-v-ukraine-uskorilas-v-fevrale-gosstat-942615.html> (дата обращения: 09.03.2017).

26. Про затвердження Змін до Технічного порядку проведення Національним банком України операцій з банками: постанова Правління НБУ від 17.09.2015 № 615 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

НУ <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0243500-13U>

27. Основні засади грошово-кредитної політики на 2016-2020 рік

[Електронний ресурс]. Режим доступу:

<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0541500-15>

28. Лановий В.В. Діяльність центрального банку на відкритому ринку як інструмент грошово-кредитної політики :[Текст] Спец. 08.00.08: Дисертація наукового ступеню кан. екон. наук / Лановий Володимир Володимирович // Українська академія банківської справи. – Суми, 2016. – 241 с.
29. М.Л. Швайко Сучасні тенденції грошово-кредитної політики // Вісник Харківського національного економічного університету імені В.Н. Каразіна. – 2017. - Випуск. – 92. – С. 32-40.
- 30.Сомик А.В. Еволюція основних засад грошово-кредитної політики в аспекті визначення монетарного та валютного режимів // Вісник Української академії банківської справи. 2013. - № 1(34). - С. 37-44.
- 31.Башнянин Г. І. Грошово-кредитне регулювання у змішаних і транзитивних економіках: методи, інструменти та ефективність / Г. І. Башнянин. – Львів : Видавництво Львів. комерц. академії,2009. – 206 с
- 32.Адамик Б. П. Адміністративні інструменти грошово-кредитного регулювання та доцільність їхнього застосування в Україні / Б. П. Адамик. // Наука молода. – 2006. – №6. – С. 93-97.
- 33.Москаль В. І. Зарубіжний досвід реалізації грошово-кредитної політики та можливості його застосування в економіці України [Електронний ресурс] / В. І. Москаль // Стратегічні орієнтири. – 2013. – Режим доступу : <http://libfor.com/index.php?newsid=1904>. – Назва з титул. екрану
- 34.Омельянович М. Ю. Грошово–кредитні відносини у період фінансової кризи / М. Ю. Омельянович // Фінанси України. – 2011. – №6. – С. 20-31.
- 35.Шараєвський Д. В. Ефективність діяльності банківської системи як запорука сталого економічного розвитку / Д. В. Шараєвський. // Економіка та держава. – 2011. – №7. – С. 83-85.